

Helsingin mallin II –hankekausi vuosina 2019-21

Yhteenveto taideyhteisöjen loppuraporteista

Helsingin mallin toisella kaudella vuosina 2019-21 avustuksia jaettiin yhteensä 1 050 000 euroa seuraaville toimijoille kolmeen kohdekaupunginosaan:

Avustuksen saaja	2019	2020	2021	Alue
Helsingin teatterisäätiö	50 000	50 000	50 000	Tapulikaupunki ja Suutarila
Zodiak Presents ry	50 000	50 000	50 000	Tapulikaupunki ja Suutarila
Teatteriyhdistys Tuike ry	20 000	20 000	20 000	Tapulikaupunki ja Suutarila
Pohjois-Helsingin bändikoulu				Tapulikaupunki ja Suutarila
Klockriketeatern r.f.	34 000	34 000	34 000	Vuosaari
KOM-teatterin Kannatus ry	33 000	33 000	33 000	Vuosaari
Suomen valokuvataiteen museon säätiö	33 000	33 000	33 000	Vuosaari
Suomalaisen barokkiorkesterin kannatusyhdistys ry	50 000	50 000	50 000	Kannelmäki ja Malminkartano
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiö	50 000	50 000	50 000	Kannelmäki ja Malminkartano
Yhteensä:	350 000	350 000	350 000	

Valtaosaa hankekautta leimasi alkuvuodesta 2020 puhjennut Covid 19 –pandemia. Jo käynnistetyt projektit jouduttiin muuttamaan digitaalisten etäyhteyksien varaan. Etätyö jatkui tästä kauden loppuun saakka, joskin kesät ja ajoittainen rajoitusten löysentäminen mahdollistivat ajoittaisia live –kohtaamisia, lähinnä ulkona tapahtuvan työskentelyn. Tapahtumiin voitiin ottaa kuitenkin paljon vähemmän yleisöä, kuin ennen pandemian alkua. Vaikka korona-aika koettiin taakkana ja haittana, antoi etätoiminta myös onnistumisen kokemuksia ja loi ymmärrystä digitaalisten kommunikaatiovälineiden hyödyntämiselle tulevaisuudessakin. Pandemia ei missään vaiheessa pysäyttänyt hankkeita.

Pandemia rajoituksineen on tehnyt myös toisen hankekauden tilastollisesta vertailusta pilottikauteen vuosina 2016 -18 ongelmallista. Sama koskee myös toisen hankekauden operaatioiden keskinäistä vertailua. Olosuhteet vaihtelivat radikaalisti kauden aikana. Työtapoja jouduttiin sovittamaan jatkuvasti muuttuvien tilanteiden mukaan. Siksi tilastotiedot on jätetty raportista pois. Pandemian takia myös hankkeiden monasti näyttävät loppuhuipennukset korvautuivat paljon pienempimuotoisilla esityksillä ulkotiloissa tai striimauksilla.

Helsingin malli on toteutukseltaan pohjautunut kumppanuuksien kolmijalkaan, jonka osapuolia ovat kulttuurin edistämispalvelu, taideyhteisöt ja alueelliset toimijat (asukasyhteisöt ja kaupungin alueelliset palveluyksiköt). Kulttuurin edistämispalvelu on vastannut hankkeiden avustamisesta ja kokonaisuuden koordinoinnista. Taideyhteisöjen aluetta on ollut hankkeiden tuotanto. Paikallisyhteisöt ja palveluyksiköt ovat omilla lisäresursseillaan (aluetietämys, kontaktit, paikallisviestintä, tilat, kaupunginosatapahtumat jne.) viimekädessä mahdollistaneet tuotantojen laajempimittaisen toteutumisen.

1. Hankkeiden toimintamallit

Kolmen vuoden aikana ehdittiin kokeilla monenlaisia toimintamalleja, joista osa oli hyväksi havaittuja jo aikaisemmin, ja osa taas uudenlaisia tapoja työskennellä alueella. Työskentelyn lähtökohtana oli kaikilla jalkautujilla, että ”ei tulla alueille valmiiden suunnitelmien kanssa, vaan panostetaan verkostoitumiseen ja asukkaiden kuunteluun”. Silloin alueelliset tarpeet nousevat ohjaamaan toimintaa jo suunnitteluvaiheesta lähtien. Useat jalkautajat olivat kytkeytyneet alueisiin jo avustusten hakuvaiheessa. Viimeistään hankkeita käynnistettäessä, olivat kaikki ymmärtäneet paikallisen liittoutumisen ja kumppanuuden merkityksen. ” Alueeseen ja ihmisiin tutustumiseen kannattaa ensimmäisen vuoden aikana käyttää mahdollisimman paljon aikaa.”

Kaikki jalkautajat liittoutuvat myös keskenään samoilla kohdealueilla ja esiintyivät usein yhteisen sateenvarjon alla (*Valokeilassa koillinen, Vuosaari 21*). Tapulikaupunki – Suutarilassa hankkeille palkattiin jopa yhteinen tuottaja hankekauden alussa. Yhteisesiintymiset loivat myös mahdollisesti pysyviä tapahtumia alueille.

Hankkeiden tilalliset ulottuvuudet monipuolistuivat kauden aikana, osin pandemiankin seurauksena. Tapahtumia järjestettiin asukkaiden kotona ja kortteleissa, elokuvia katsottiin ja tehtiin ulkona. Suosittuja olivat myös alueita kiertävät tapahtumat. Erilaisten tehtävien kautta saatiin ulkoilijoita ja asukkaita havainnoimaan ympäristöään uudella tavalla. ”Kävelyesitykset olivat loistava tapa tutustua ja tutustuttaa ihmisiä alueeseen ja saada samalla ihmisiä taiteen pariin”. Osalla jalkautujista oli jo ennestään kokemusta digitaalisesta kommunikoinnista ja tallentamisesta, mikä helpotti sopeutumista äkisti muuttuneisiin oloihin. ” Oli vaikuttavaa todeta, kuinka esimerkiksi ryhmäytyminen ja turvallinen ilmapiiri voivat syntyä myös virtuaaliyhteyksien kautta.”

Vuosaareen alkujaan kaavailtu yhteistyö kulttuurihankkeiden ja kaupunkiympäristön toimialan kanssa jäi lopulta puoliteihen. Kommunikointi, käsitteet ja ymmärrys eri ympäristöstä tulevien kesken eivät kohdanneet riittävästi. Jatkossa tällainen - edelleen tärkeä - yhteistyö vaatii tarkempaa suunnittelua ja ehkä kulttuuripalveluilta myös selkeämpää tulkin tai välittäjän roolia. Alueellista yhteistyötä kaupunkiympäristön kanssa on käsitelty myös toimialan palvelustrategiaa hahmoteltaessa. Kuitenkin

Vuosaressakin erilaiset kumppanuudet mahdollistivat näyttäviä kulttuurisia ulostuloja. Vuotalosta saatiin hankkeille nytkin olennaista tukea. Uutena ulottuvuutena voi mainita näyttely-yhteistyön paikallisen kauppakeskus Columbuksen kanssa.

2. Hankkeiden vaikutukset alueisiin

Alueille jalkautuneiden taideorganisaatioiden on vaikea arvioida ainakaan kaikkia hankkeiden aluevaikutuksia. Parhaiten sen pystyvät tekemään paikalliset itse. ”Kun pohtii hankkeen vaikutuksia alueella, merkityksellistä on ollut taidetoiminnan näkyminen ulkotiloissa ja sen tuoma positiivinen pöhinä”. Myös Helsingin mallin koordinaattorit ovat havainneet hankkeiden positiivisen vaikutuksen alueiden sosiaaliseen pääomaan ja verkostoihin. Vaikutukset näkyvät helpommin kompakteilla, pienemmillä kohdealueilla kuin suuremmilla. Hankkeet kytkeytyivät koillisessa tiiviisti paikallisiin verkostoihin ja toivat niihin vielä lisäpotkua. Paikallisissa alueverkostoissa on käsitelty paljon alueellista kulttuurityötä hankekauden aikana. Esiintulojen saama julkisuus - aina valtakunnan medioita myöten - on nostanut myös kohdekaupunginosien tunnettavuutta. Jatkossa jalkautujilta voitaisiin edellyttää entistä kattavampaa arkistointia hankkeiden saamasta mediahuomiosta.

Monet kulttuuriprojektit ovat jättäneet konkreettisenkin jäljen kaupunginosaan. Erilaisten jalkautumisten kautta on syntynyt mm. paikallisia teatteriryhmiä. Esimerkiksi Maunula oli edellisellä hankekaudella yksi Helsingin mallin kohdekaupunginosa. Oletettavasti hankekausi kirvoitti siellä innostusta teatteriin, joka sitten näkyi viime vuonna paljon katsojia ja julkisuutta – sekä Helsingin kulttuuritekopalkinnon – saaneena *Entäs nyt Maunula?* –teatteriesityksenä. Päättäneen kauden hedelmiä korjataan ehkä piakkoin uusissa kaupunginosissa.

3. Hankkeiden vaikutukset osallistujiin

Kattavampaa selvitystä osallistujien taustasta ja suhteesta taidemaailmaan ei pystytty koronan takia kunnolla tekemään. Jalkautajat kuitenkin kartoittivat omatoimisesti asiaa. Osallistujien aiemmat kokemukset teatterista ja muista taiteista ovat vaihdelleet suuresti. Monella ei ole ollut juuri minkäänlaista aiempaa kokemusta osallistumisesta taiteen tekemiseen. Jollakin oli ollut vuosikymmenien tauko. Jotkut eivät olleet juuri koskaan käyneet teatterissa. Kaupunginteatterin projektiin osallistunut asukas arvioi osallistujien taustoja kiinnostavasti:

”Karkea mututuntuma on, että Jakomäessä (v. 2016-18) mukaan lähti ihmisiä, jotka eri mittareilla kuuluvat ns. alempaan yhteiskuntaluokkaan, alhaisempi tulotaso, työttömyyttä, päihde- ja mielenterveysongelmia on enemmän ja elämänhallinnan kanssa ongelmia, jolloin osallistuminen kulttuuriin on oikeasti vaikeaa ja arjesta selviytyminen vaikeaa. Kun tekee huonosti palkattua työtä ja sen lisäksi lisäduunia, että selviää laskujen maksusta, niin harrastusmahdollisuudet kaventuvat. Onnistuitte hienosti tavoittamaan erilaisia ihmisiä. Minusta te pääsitte sinne ruohonjuuritasolle. Valokeilassa Koillinen (v. 2019-21) osallistujat taas olivat keskimäärin hyväosaisempaa, enemmän keskiluokkaista. Tietysti jokaisella yksilöllä on omat ongelmansa, mutta tuli mielikuva, että paremmin pärjääviä. Kiva, että olitte sielläkin.”

Yksi Helsingin mallin päämääristä on ollut tavoittaa alueen monikulttuurisia asukkaita. Paikoitellen tässä onnistuttiin mutta ei riittävästi. Etäaika osoittautui tässäkin haastavaksi. Ulkotapahtumiin osallistui tavanomaista moninaisempaa porukkaa. Kansallisteatteri arvioi asiaa näin: ” Olen oppinut, että on mahdollisesti haastavampaa ja enemmän aikaa vievää tuoda eri taustaisia ja eri-ikäisiä ihmisiä yhteen kuin esimerkiksi tuoda saman ikäisiä kaupunkilaisia yhdessä toimimaan. Toisaalta ajattelen, että se nimenomaan on ollut meidän hankkeen rikkaus.” Ja Kansallisteatteri syventää vielä osallistujien tuntemuksia: ” Ihmiset yllättyivät siitä, miten esityksiä voi tehdä. Mielikuva teatterin teosta oli ehkä perinteisempi. Käsitys taidelajista ja teatterista muuttui kyllä monilla varmasti.” Yhteisötaiteessa on kyettävä kohtaamaan ihminen hyvin sensitiivisesti, kunkin elämää ja tilannetta kunnioittaen. ”Siinä houkutellessa taiteen keinoin osallistuja ”tuntemattoman” asian äärelle. Ja tämä tuntemattomaan astuminen on osallistujalle intiimikokemus.”

4. Vaikutukset omaan taiteenalaan ja organisaatioon

Osalle taidelaitoksista jalkautuminen lähioihin oli täysin uutta, mutta samalla avartavaa. ”Aluehanke mahdollistaa valtavaa taiteilijana kehittymistä. Tutun ja turvallisen konserttiympäristön ja formaatin ulkona tapahtuu paljon asioita ja syvät kohtaamiset. Kohtaamiset erilaisten ihmisten kanssa koetaan laajentavan taiteellista ilmaisuvälikoimaa.” ” Bach koskettaa myös baareissa ja ruokajonoissa”, herkistelee FIBO kokemuksiaan uudenlaisen kohdeyleisön parissa. Myös eri taiteenalojen yhteistyö on avartanut jalkautujien omaa tekemistä.

”Suuri oppija oivallus onkin ollut, että teatteria voi tehdä myös etänä! Virtuaaliyhteyksintoteutetut työpajat nostavat ehkä osittain esiin myös sellaisia osallistujia, jotka perinteisesti jäävät enemmän tarkkailijan rooliin.” Zodiakin mukaan Helsingin mallin rahoitus on ollut vakiinnuttamassa heillä ei-ammattilaisten kanssa toteutettavaa esitystoimintaa. PHB näkee myös vaikutuksia omaan työtapaan ja identiteettiin: ”Jatkossa lähdemme hankkeisiin mukaan yhä rohkeammin paikallisena taidetoimijana ilman, että profiloituisimme ainoastaan koulutusorganisaatioksi.”

Linkit

- Helsingin mallin aikaisemmat väli- ja loppuraportit